

Nr 118.

Av herr **Sundström m. fl.**, *angående ett bättre tillgodoseende av behovet utav allmänna samlingslokaler.*

Det torde vara ett av alla erkänt faktum, att man på många håll i landet saknar tillgång på lämpliga samlingslokaler avsedda för ideella, kulturella, ekonomiska och politiska sammanslutningar. Olägenheterna därav äro likaledes kända och omvittnade. Även på orter, där arbetareorganisationer, nykterhetsföreningar, jordbrukssammanslutningar o. s. v. sökt lösa lokalfrågan, äro ej alltid förhållandena de bästa. Dels ha de ej sällan ekonomiskt svaga organisationerna haft ytterst svårt att hålla lokalerna i värdigt skick, dels har nödvändigheten att finna medel till räntor och amorteringar tvingat de för fastigheterna ansvariga att utnyttja lokalerna för ändamål som äro mycket litet besläktade med dem, för vilka husen blivit byggda. Om denna beskrivning ofta stämmer med tillståndet i städer och samhällen, torde den äga full giltighet på praktiskt taget hela landsbygden.

Det lär ej heller råda delade meningar om att en förbättring på detta område vore, vad särskilt landsbygden beträffar, högst önskvärd. Svårare lär det bliva att finna anklang för ett ingripande från statsmakternas sida på detta område. De betänkligheter, som förvisso finnas däremot, borde emellertid kunna övervinnas, om man erinrar sig, att man här har ett i hög grad försummat socialt, kulturellt, moraliskt och pedagogiskt verksamhetsfält. Vi kunna i detta sammanhang allenast anföra några synpunkter som belägg för dessa påståenden.

Det har ofta och ej utan skrämmande fog talats om dansbaneeländet med ty åtföljande langning och sedlig förvildning. De attacker, som riktats däremot, ha tyvärr varit mera välmenande än effektiva på grund av att man ej haft något positivt att sätta i stället. Utan att vilja hängiva oss åt någon kolartro på möjligheten att genom de åtgärder vi ämna föreslå kunna utrota den avart av nöjen vi ovan omnämnt, hålla vi dock för troligt, att därest det funnes tillgång till en ändamålsenlig lokal, gärna i förening med en vacker park, där ungdomen såväl sommar som vintertid kunde samlas till studiecirkel, föreningsmöten, musik- och sångövningar, samkväm, amatörteater och annan bildningsverksamhet, så hade man därigenom erhållit en mäktig hävstång i kampen mot langarnästen och demoraliserande nöjesföreställningar av skilda slag.

Ett hinder för ett grundligt utnyttjande av det allmännas utgifter för folkbildningsarbetet ligger också i bristen på lämpliga lokaler. På grund

därav är det en bjudande konsekvens, att statsmakterna, som med rätta nedlägga stora belopp på folkbildningsarbetets vidmakthållande och utveckling, ej försumma att genom åtgärder i syfte att skaffa för ändamålet lämpliga lokaler skänka folkbildningsarbetet ett verktyg av oskattbart värde. Det kan måhända rent av ifrågasättas om ej lokalfrågan är den primära, ty vad gagna möjligheterna ett erhålla anslag till studiecirkel och bibliotek, om det ej gives ett rum, där cirkeln kan arbeta och biblioteket förvaras och vårdas? Dessutom bör man betänka, att man undanhåller ungdomen något väsentligt, om man ej bereder den studierum, där ej allenast kunskaper och impulser till andlig utveckling givas, utan där även en känsla av hemtrevnad och trivsel kan fostra till ett höviskt uppträdande och uppskattning av estetiska värden.

Om vi låtit de kulturella och sociala synpunkterna på frågan träda i förgrunden, är det ingalunda vår mening att bortse från den betydelse för ekonomiska och politiska sammanslutningar, som tillgång till samlingslokaler har. Man torde utan överdrift kunna säga, att denna frågas lösning har hart när avgörande betydelse för huruvida den redan nu omfattande ekonomiska föreningsverksamheten på jordbrukets område skall på ett tillfredsställande sätt kunna vidare utbyggas. Alla andra betydelsefulla ekonomiska sammanslutningar såsom sjukkassor, sammanslutningar av skilda slag, affärsorganisationer m. fl. att förtiga.

Måhända kommer någon att rygga inför möjligheten, att statsmakterna skola understödja en verksamhet, som har till syfte att skaffa lokaler, där jämväl politisk upplysning och propaganda skall kunna bedrivas. Att den politiska verksamheten, som har nationens livsfrågor till föremål, skall i den utsträckning, som nu är fallet, vara portförbjuden till redan befintliga lokaler är nära nog löjeväckande, om det inte bottnade i den sorgliga vanföreställningen, att en lokal skulle på något sätt kränkas av ett politiskt föredrag i propagandasyfte eller en i städade former hållen politisk debatt. En annan sak är, om de speciella uppgifter, för vilka en lokal blivit byggd, skulle äventyras, om den toges i anspråk i allt för stor omfattning för politiska ändamål. Med aktgivande på denna sistnämnda synpunkt borde under allmän kontroll stående lokaler i större utsträckning än hittills kunna upplåtas för politiska möten. Det synes oss emellertid uppenbart, att den omständigheten att ett större antal lokaler än hittills är fallet kan ställas till den politiska upplysningens och propagandans förfogande är ett ytterligare skäl icke mot men för ett ingripande på detta område från statsmakternas sida.

Vi anse oss genom det anförda ha givit skäl för att såväl behov av lokaler föreligger som att åtgärder för behovets fyllande äro väl motiverade. Återstår sålunda att finna de former, som kunna anses lämpliga. Att av statsmedel uppföra behövliga lokaler skulle sannolikt bliva ett program av lika väldiga mått som åtgärderna för att sätta konjunkturen i uppåtgående rörelse under krisåren. Även om här ifrågasatta uppgifter vore förtjänta av

att ingå i ett sådant program, torde det vara nödvändigt att gå försiktigare fram. Den säkrast framkomliga vägen torde vara att anknyta till de lokala intressena för denna sak, vilka finnas i stor utsträckning. Kommunernas medverkan borde likaledes kunna påräknas. Verksamheten bör följa två linjer. Den ena syftande till att vidmakthålla, förbättra eller utvidga redan befintliga lokaler för att höja deras allmänna standard, den andra och viktigare bör leda till nybyggnader på största möjliga antal orter. Vad det alltså gäller är att söka få de tre krafterna, enskilda sammanslutningar, kommunerna och staten, att samverka.

Kommunerna böra stimuleras till dels att taga initiativ till åtgärder, dels, där så är möjligt, tillhandahålla tomter, dels ock hava viss uppsikt över med hjälp av allmänna medel byggda lokaler samt fungera såsom förmedlingsorgan för eventuella statsbidrag och lån. Statsmakternas medverkan bör bestå i dels direkta bidrag, måhända av lotteri och tipsmedel, dels lån på fördelaktiga villkor. En annan viktig uppgift vore att tillhandahålla lämpliga typritningar, varigenom ej allenast byggnadskostnaderna komme till bättre användning utan även stora vinster i estetiskt avseende kunde inhöstas.

Givet är, att, därest stat och kommun skola medverka för lokalbehovets fyllande, vissa regler och stadgar måste utarbetas och efterlevas. Först gäller det att finna en smidig form för lånens och bidragens utbetalande. Därvid torde reglerna för bidrag till skollokalers byggande och underhåll kunna tjäna som förebilder. En annan ömtålig fråga är givetvis de bestämmelser, som måste uppställas för lokalernas upplåtande och disposition. Vad man därvid skall eftersträva är, att byggnaderna må kunna få allsidig användning. De böra ha karaktären av fritt forum, där ingen meningsriktning vägras tillträde vare sig det gäller politik, religion, nykterhetsverksamhet, idrott eller annan kulturell verksamhet.

För att riksdagen skall kunna fatta beslut i denna fråga kräves givetvis en utredning, som endast Kungl. Maj:t kan åstadkomma, och då vi anse saken på grund av sin vikt och betydelse vara värd en grundlig prövning, få vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning huruvida och på vilket sätt stat och kommun må kunna medverka:

- 1) dels till förbättring av redan nu befintliga samlingslokaler, vilka äro i behov därav,
- 2) dels genom lån och subvention stimulera till uppförande av nya lokaler,
- 3) dels ock undersökning om ej under statens eller kommunernas medverkan uppförda samlingslokaler må kunna

i ökad omfattning tagas i anspråk för de mångskiftande behov, som på detta område ständigt anmäla sig.

Stockholm den 14 januari 1936.

Walter Sundström.

A. Hermansson.

Herman Norling.

J. A. Persson,
Tidaholm.

A. S. Fält.

I motionens syfte instämmer

Harald Hallén.